

**Prof. Dr. Assen Zlatarov University
National University of Life and Environmental
Sciences of Ukraine**

**VI INTERNATIONAL SCIENTIFIC AND PRACTICAL
CONFERENCE**

**«UKRAINE, BULGARIA, EU:
ECONOMIC AND SOCIAL DEVELOPMENT TRENDS»**

26 August, 2022

Burgas, Bulgaria

The collection of conference materials included the reports that became the subject of discussion by the participants of the VI International Scientific and Practical Conference "Ukraine, Bulgaria, EU: Economic and Social Development Trends", held in Burgas (Bulgaria) on August 26, 2022 at the University "Prof. Dr. Arsen Zlatarov".

Conference materials may be of interest to researchers, teachers, researchers, students of higher educational institutions.

The Organizational committee of the VI International Scientific and Practical Conference "Ukraine, Bulgaria, EU: Economic and Social Development Trends" does not always share the point of view expressed in the reports of the conference participants.

In the collection, the spelling, punctuation and stylistics that were proposed to the conference participants are preserved as accurately as possible.

The participants of the conference, their supervisors, reviewers and structural divisions of higher educational institutions and institutions, which recommended these materials for publication, bear full responsibility for the reliability and quality of the presented material.

Ukraine, Bulgaria, EU: Economic and Social Development Trends: materials VI International Scientific and Practical Conference (Burgas, Bulgaria, 26 August 2022) Burgas: Avangard Prima, 2022, 235 p.

«UKRAINE, BULGARIA, EU:
ECONOMIC AND SOCIAL DEVELOPMENT TRENDS»

VI International Scientific and Practical Conference

International
First Edition

e-ISBN 978-619-239-739-5

Publishing House Avangard Prima
Sofia 2022

Власюк С.А.,
к.е.н., доцент,
Уманський національний університет садівництва,
Україна

ОЦІНЮВАННЯ ПОТЕНЦІАЛУ РОЗВИТКУ КРАУДФАНДИНГУ В УКРАЇНІ

Актуальність досліджуваної проблематики. Фінансове забезпечення суб'єктів підприємницької діяльності вимагає врахування певних нормативно-правових особливостей, принципів, форм, механізмів та інструментів. Наразі, в світовому просторі, одним з популярних джерел фінансування став – краудфандинг на основі онлайн-платформ.

Аналіз досліджень і публікацій за темою проблематики. Діяльність підприємницьких структур має «життєвий цикл» кожного економічного процесу, який йде від визначення бізнес-ідеї та запуску самої діяльності до організації, залучення та розподілу необхідних фінансових ресурсів, можливих ризиків та вигод від їх залучення. Фінансове забезпечення діяльності будь-якої підприємницької структури в основному зосереджено на власних, позикових або залучених фінансових ресурсах.

Нині, одним з найпоширеніших джерел фінансування у розвинених країнах став краудфандинг, тоді як у країнах, що розвиваються, він лише стає популярним. За останні десятиліття дискусія про цілісність дослідження краудфандингу та наукову суворість привертає все більшу увагу, особливо в масштабах наукової продукції та пов'язаних з цим проблемами. Серед різноманітних є ті, що мають етичний та методологічний характер, які протистоять надійності результатів. Теоретичні аспекти та особливості функціонування краудфандингу у своїх працях розглядали Васильєв О. [1], Єлісеєва Л. [2], Ковтуненко К. [3], Матющенко С., Нестеренко О., Овчіникова А. [4], Огородник В. [5], Петрушенко Ю. [6] та ін. Незважаючи на значний науковий доробок у вказаному напрямі питання краудфандингу як альтернативного джерела фінансового забезпечення підприємницьких структур залишається малодослідженим і вимагає сучасних методичних підходів для ефективного впровадження в Україні.

Мета. Дослідження теоретико-методичних площини краудфандингу як інструменту залучення альтернативного джерела фінансового забезпечення суб'єктів підприємницької діяльності.

Методи дослідження. Методологічну основу даного дослідження сформовано на основі загальнонаукових принципів і методів, які окреслюють системний і діалектичний підходи щодо краудфандингу як інноваційного інструменту фінансового забезпечення. Зокрема, під час дослідження застосовано такі методи та прийоми як наукова абстракція,

теоретичне узагальнення, структурно-логічний аналіз, індукція, дедукція, порівняння та ін.

Результати дослідження. Використання соціально-інноваційних проектів для вирішення фінансових проблем шляхом активного залучення громадянського суспільства є перспективним і затребуваним напрямком суспільного розвитку. Однак пріоритет соціальних цілей над економічними результатами при реалізації таких проектів суттєво обмежує швидкість та ефективність їх реалізації.

Наразі, як в світі, так і в Україні, значно зросла кількість нових компаній, які отримують фінансові ресурси за допомогою відкритих краудфандингових платформ (які слугують посередниками між засновниками та потенційними спонсорами) через Інтернет, на розвиток власних бізнес-проектів чи ідей.

Найуспішніші краудфандингові платформи намагаються створити загальну довіру до краудфандингу як життєздатного варіанту фінансування/інвестування. У цьому сенсі вони мають намір розповісти користувачам про краудфандинг і сприяти запровадженню краудфандингу. Недовіра до краудфандингу широко поширена, тому платформи повинні пояснювати, що таке краудфандинг, і сприяти його використанню, часто виконуючи повчальну функцію.

Рис. 1. Особливості створення довіри інвесторів до краудфандингової платформи [7]

На рівні кожного конкретного етапу проекту краудфандингової платформи можна викликати довіру інвесторів за допомогою двох основних практик: привабливості проекту та продемонструвати підтримку, отриману для кожного зі своїх проектів. Щоб підвищити привабливість своїх проектів, деякі інвестиційні та боргові платформи розробили інші інструменти, такі як звіти про загальну оцінку проектів або класифікацію

позик і проектів відповідно до ризику. Таким чином, платформи активно залучаються до процесу передачі довіри: вони діють як третя сторона, яка публічно поручається за певні кампанії [8].

Відсутність довіри унеможливить життєздатність краудфандингу як альтернативного варіанту фінансування, як для підприємців, так і для потенційних мікроінвесторів. Різні краудфандингові платформи несуть різний рівень ризику. Саме тому, варто, інформувати всіх зацікавлених про хід освоєння коштів, про затримки, непогодження, успішне завершення збору щодня, технічно і стабільно. Інакше на позитивний краудфандинг у майбутньому можна буде вже не розраховувати.

Ставши, досить розповсюдженим у світі краудфандинг як інструмент залучення коштів для різноманітних бізнес-проектів, цілей та ідей, завоював і український ринок. В Україні активно використовують міжнародні краудфандингові платформи. Одними з найвідоміших краудфандингових платформ є GoFundMe, Kiva, Kickstarter, Indiegogo та ін.

Найбільш активними українськими краудфандинговими платформами є Спільнокошт, Українська Біржа Благодійності, Na-Starte та ін.

«Спільнокошт» – найбільша платформа краудфандингу в Україні, Створена в 2012 р. громадською організацією «Garage Gang» (Гараж Генг). Завдяки Спільнокошту акумульовано кошти на велику кількість проектів: стартапи, екологічні та громадські акції, роботу засобів масової інформації, організацію різноманітних фестивалів та перформансів, зйомку кліпів. Такими проектами на Спільнокошті є «EdEra Books – інтерактивна бібліотека», «Медіаплатформа «ЛЮК», «ТЕПЛО і СВІТЛО у ГаРмИдЕр, ангар-stage», «TaleAR – книги з магією доповненої реальності», громадське телебачення, Кінофестиваль Ровер, акція Зробимо Україну чистою та інші. Платформа «Спільнокошт» отримує 10% від зібраної суми виключно у випадку вдалого завершення проекту. Строк, протягом якого Автор Проекту бажає зібрати вказану ним загальну суму грошових коштів, не може перевищувати 100 календарних днів з дати публікації проекту на сайті [9].

Перша українська благодійна фандрайзингова онлайн-платформа dobro.ua розпочалася в 2011 році зі створення Міжнародного Благодійного Фонду «Українська Біржа Благодійності» за ініціативи та підтримки Фонду Віктора Пінчука. Головна мета полягала у створенні незалежного, ефективного та захищеного від шахрайства інструменту, з метою підтримки та розвитку благодійності в Україні шляхом активного залучення її громадян базуючись на кращих міжнародних практиках та принципах благодійної діяльності [10].

За 9 років роботи платформа залучила на благодійність понад 395 000 000 грн, підтримала близько 6 000 проектів, стала переможцем багатьох національних конкурсів та рейтингів благодійності.

Таблиця 1

**Особливості діяльності МБФ «Українська Біржа Благодійності»
платформи dobro.ua*, за 2012-2020 рр. [11]**

Показник	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Підтримано проектів, шт	45	163	358	608	778	880	926	1010	783
Надходження, млн грн.	1,25	9,42	23,41	26,16	36,54	55,29	56,77	66,74	86,75
Витрати, млн грн., з них:	1,05	8,65	22,96	24,06	34,21	53,69	52,91	67,85	85,29
здоров'я, %	22,3	85,1	88,6	83,8	87,6	83,7	77,5	72,7	63,4
соціальна допомога, %	12,1	5,7	5,5	4,4	3,5	4,4	4,5	6,3	4,4
освіта та наука, %	3,1	1,6	0,7	0,9	0,3	1,7	2,7	1,2	0,8
екологія та тварини, %	19,4	1,3	0,8	0,6	0,2	0,3	0,4	0,5	0,3
культура та спорт, %	6,2	0,2	0,1	0,4	0,2	0,8	1,1	0,3	0,1
підтримка громад, %	1,1	0,2	0,5	0,3	0,4	0,4	0,4		0,4
власні благодійні програми, %	28,3			3,6	1,7	0,8	3,0	7,6	21,6
адміністративні витрати, %	7,5	5,9	3,8	6,0	6,1	7,9	10,4	11,4	9,0
Допомогу отримали: заклади, організації, шт	45	65	147	165	181	220	245	255	217
населення, ос., з них адресна допомога:	1500	18000	24000	23000	26000	35000	36000	39000	50000
дітям	75	120	280	411	463	379	569	415	387
дорослим	10	16	70	102	115	108	176	92	32

*Складено автором на основі статистичних даних платформи dobro.ua

Проекти на сайті підтримало понад 1,2 млн благодійників, а партнерами стали більше 200 компаній, серед яких потужні представники бізнесу такі як Київстар, WOG, Winner, Monobank, Danon, Vodafone, Bayer, Amway, Нова Пошта, Кураж, Дата Груп, Соса-Cola та багато інших. Також платформа є лідером серед персонального фандрейзингу. За роки існування більше 150 лідерів думок, зірок, журналістів, телеведучих, спортсмени, політиків, блогерів збирали свої персональні фандрейзингові кампанії задля вирішення соціальних проблем. На сайті 24/7 вільно

відслідковується хід збору коштів по всіх соціальних проектах (від медицини до підтримки ініціатив місцевих громад) [11].

Вітчизняні платформи, зокрема Українська Біржа Благодійності та «Спільнокошт» у 2013-2014 рр., створивши всі можливості для охоплення української публіки ініціативами громадянського суспільства, соціальним підприємництвом, зібрали кошти за допомогою краудфандингу і у буквальному сенсі спонсорували учасників Євромайдану. З часів Революції Гідності краудфандинг здобув популярність в Україні як інноваційний інструмент фандрайзингу для різноманітних цілей, починаючи з надання гуманітарної допомоги постраждалим від військового конфлікту через такі платформи як families.org.ua та People's Project і закінчуючи розвитком громад та соціальними інноваціями [12].

Платформа Na-Starte – це краудфандингова платформа, створена взимку в 2013-2014 рр., з головним офісом в м. Одеса, яка має абсолютно новий підхід до фінансування бізнес-ідей (креативні проекти у сфері культури, мистецтва та технологій). Платформа дозволяє залучати спонсорські внески для запуску цікавих та соціально значущих проектів налагоджуючи взаємовигідну співпрацю для авторів проектів та їх спонсорів, а також допомагає осмислити діючі механізми в бізнес-процесі, збагнути рекламну складову, розібратися в принципах візуального оформлення та ін. У випадку лише вдалого завершення проекту платформа Na-Starte одержує 8% від зібраної суми. У разі невдалого завершення кошти повертаються на рахунки інвесторів.

Пандемія коронавірусу (2020-2022 рр.), воєнний стан в Україні зумовила кризові явища, які мають неоднозначний вплив на краудфандингові платформи. Можна зауважити, що ситуація, яка склалась має для краудфандингу як позитивні, так і негативні наслідки. Серед найбільш вирішальних позитивних наслідків є сплеск благодійних і волонтерських ініціативних груп в Україні, активність яких, поступово йшла на спад після піку в 2014 році. Віроломне вторгнення на територію України російських військ мобілізувало міжнародних та вітчизняних інвесторів, які спрямовують власні ресурси у протидії та подоланні наслідків війни росії проти України.

Висновки та пропозиції. Краудфандинг має багато переваг, але є також потенційні ризики: відсутність гарантії в досягненні мети суб'єктів підприємницької діяльності (варто проаналізувати всі можливі способи, при яких бізнес-проект зі збору коштів може бути успішним); інтелектуальна власність стає загальнодоступною (необхідність у застосуванні певних правил щодо захисту прав інтелектуальної власності); недооцінка витрат; репутаційний збиток; несвідоме порушення законодавства (варто ознайомитися із законодавством ЄС та національним законодавством в сфері краудфандингу); проблеми з можливістю потрапити на шахрайську краудфандингову платформу; відповідальність

перед інвесторами та тенденції зміни динаміки інвесторів тощо. Варто зазначити, що більш успішні та консолідовані краудфандингові платформи, як правило, використовують організаційні практики на всіх рівнях (довіра до платформи, довіра до користувачів, довіра до проекту та довіра до краудфандингу в цілому), тоді як менші та менш відомі платформи зосереджені переважно на створенні довіри до опублікованих проектів та організаторів кампаній.

Компіляція та адаптація існуючих методів оцінки та прийняття рішень є необхідною для розвитку краудфандингу в Україні. Основний внесок у розвиток краудфандингових платформ полягає в описовому застосуванні як з точки зору інструментів управління, так і в розробці методу, який дає змогу залучати інвесторів до інноваційних проектів в контексті відповідного інституційного середовища.

Список використаних джерел:

1. Васильєв О., Матющенко С. Краудфандинг – сучасний інструмент фінансування розвитку інтелектуального капіталу. *Інвестиції: практика та досвід*. 2016. № 18. С. 36–40. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/18_2016/8.pdf.
2. Єлісєєва Л. Краудфандинг в Україні: проблеми та перспективи в контексті зарубіжного досвіду. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2017. Вип. 23. С. 8-11. URL: <http://www.vestnik-econom.mgu.od.ua/journal/2017/23-1-2017/4.pdf>
3. Ковтуненко К., Нестеренко О. Використання краудфандингу як інструменту фінансування інноваційних проектів. *Інвестиції: практика та досвід*. 2017. № 15. С. 14-20. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/15_2017/5.pdf
4. Овчіникова А. Краудфандінг як популярний спосіб фінансування. *Міжнародний науково-дослідний журнал*. Вип. № 2 (56). 2017. С. 37-40.
5. Огородник В. Краудфандинг як інноваційний інструмент модернізації національної фінансово-інвестиційної системи. *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія «Економіка». Вип. 3 (44). 2014. С. 103-105. URL: http://www.visnyk-ekon-old.uzhnu.edu.ua/images/pubs/44/44_25.pdf.
6. Петрушенко Ю., Дудкін О. Краудфандинг як інноваційний інструмент фінансування проектів соціально-економічного розвитку. *Маркетинг і менеджмент інновацій*. 2014. № 1. С. 172-182.
7. Zhang T., Yan L., Yang Y. Trust evaluation method for clustered wireless sensor networks based on cloud model. (2018). *Wireless Networks*, 24 (3), pp. 777-797
8. Stewart K. Trust transfer on the World Wide Web. (2003). *Organization Science*, 14 (1), pp. 5-17.
9. Спільнокошт – краудфандинг в Україні. Платформа ВЕЛИКАІДЕЯ. URL: <https://biggggidea.com/projects/>
10. Історія dobro.ua. URL: <https://dobro-media-prod.s3-eu-west-1.amazonaws.com/projects/2021/11/12/media/dobroreport.pdf>
11. Звіт діяльності Міжнародного Благодійного Фонду «Українська Біржа Благодійності», платформа dobro.ua. URL: <https://dobro-media-prod.s3-eu-west-1.amazonaws.com/projects/2021/11/12/media/dobroreport.pdf>
12. Рибачок Х. З миру по нитці: показники і тенденції українського краудфандингу. Вокс Україна. URL: <https://voxukraine.org/z-miru-po-nittsi-ua/>